

Δελφοί.
 Η πρόσβαση στο θέατρο των Δελφών γίνεται μέσω ρωμαϊκής κλίμακας. Το οικοδόμημα είναι του 4ου αιώνα π.Χ. αλλά έχει υποστεί μεταρρυθμίσεις από τον Εμμέν τον Β', το 159 π.Χ., και κατόπιν από τους Ρωμαίους. Η ορχήστρα έχει διάμετρο 18 μέτρα και είναι στρωμένη με άσπρες πολυγωνικές πλάκες. Τα καθίσματα είναι από λευκό παρνασσικό μάρμαρο. Την πρόσοψη της σκηνής κοσμούσαν ανάγλυφα με τους άθλους του Ηρακλή (τώρα εκτίθενται στο Μουσείο). Πρόσφατα παραστάσεις ζωτήνεψαν ξανά το θέατρο τούτου που βρίσκεται σε ένα τοπίο ασυμπρό και επιθλητικό που αποσπείνει την ιερότητα του χώρου.

ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ - ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΦΩΣ

Ακόμα και μία «επί τροχάδην» αναφορά σε όλα τα αρχαία θέατρα που κοσμούν το ελληνικό τοπίο αλλά και την υψηλή ολόκληρη, εκεί όπου είχε λάμψει το φως του ελληνικού πνεύματος, στο πλαίσιο ενός άρθρου είναι μαισιονία. Στη Μεγάλη Ελλάδα, στους χώρους που διέδωσε το Ελληνικό πνεύμα ο Μέγας Αλέξανδρος αλλά και σε όλη την ελληνιστική και ρωμαϊκή επικράτεια το κοίλον δεσπόζει με όλη τη βαριά κληρονομιά που κουβαλάει. Την κληρονομιά ενός λαμπρού δράματος, που ακτινοβολεί ακόμη και σήμερα, μετά από δυόμισι χιλιάδες χρόνια, και συγκινητρώνει το ενδιαφέρον μνημένων ή μη θεατών όπου επιχειρείται η αναβίωσή του, και ιδιαίτερα στα φεστιβάλ που διοργανώνει ανά την επικράτεια ο Ε.Ο.Τ., τα οποία συνδυάζουν την από σκηνής παρουσίαση των μεγάλων αυτών έργων με την αξιοποίηση των αρχαίων μνημείων και την τουριστική προβολή της χώρας.

Έχουν γραφεί πολλά για την καταγωγή του αρχαίου ελληνικού θεάτρου από το τελετουργικό δράμα, από θρησκευτικές και λατρευτικές εκδηλώσεις και έθιμα που αφορούσαν το γύρισμα των εποχών, τη γονιμότητα των ζωντανών και την ευφορία των αγρών. Σώζεται ένας μεγάλος αριθμός παραστάσεων, κυρίως σε αγγεία, τα οποία δίνουν βάση για την υποστήριξη της μιας ή της άλλης θεωρίας. Οπωσδήποτε κατά τα κλασικά χρόνια ο θεός Διόνυσος — η πιο ανιωματική μορφή του δωδεκάθεου — κατέχει δεσπόζουσα θέση στις θεατρικές εκδηλώσεις, αφού οι μεγαλύτερες από αυτές συνδέονται με τη λατρεία του. Στην Αθήνα γίνονταν δύο μεγάλοι θεατρικοί διαγωνισμοί, ένας κατά τη διάρκεια της γιορτής των Ληναίων (που γίνονταν τέλος Ιανουαρίου - αρχές Φεβρουαρίου) και ένας κατά τα «εν άσπει Διονύσια», ή αλλιώς τα «Μεγάλα Διονύσια», που γίνονταν τέλος Μαρτίου - αρχές Απριλίου. Τα Λίναια ήταν αρχαιότερη τελετή και η λέξη Λίναιον δεν έχει σχέση με τον «ληνόν» αλλά με τη σπάνια λέξη «λήναι», που σημαίνει «βάκκας».

Τα αρχιτεκτονικά μέρη ενός αρχαίου θεάτρου είναι συνοπτικά τα εξής: α. η κυκλική «ορχήστρα», που προοριζόταν για το Χορό, β. το «κοίλον», που είναι ο πεταλόσχημα διαμορφωμένος ανωφερής χώρος για να κάθονται οι θεατές, και γ. η «σκηνή», το οικοδόμημα που προοριζόταν για τους υποκριτές, οι οποίοι για την τραγωδία κατά την πρώτην εποχή του Αισχύλου ήταν δύο και κατά την ωριμότητα του είδους τρεις.

Αυτή η λακωνική κατάταξη γνωρίζει πολλές παραλλαγές και ποικίλλει μορφικά και οπωσδήποτε

εξελισσεται κατά το πέρασμα των αιώνων ανάλογα με τις λειτουργικές απαιτήσεις και την πολιτική και άλλη λειτουργικότητα του θεσμού.

Η Αθήνα προσφέρει στα μάτια του περιηγητή ένα σπάνιο κόσμημα: είναι το αρχαίο θέατρο του Διονύσου που βρίσκεται στα ριζά της Ακρόπολης και αντίκπεσε από τον τραγικό και κομικό λόγο καθ' όλη τη διάρκεια του πέμπτου αιώνα, έχοντας ως αρχικό πυρήνια το ναό του Διονύσου Ελευθερέα στη νότια πλαγιά της Ακρόπολης. Στην αρχή οι θεατές στέκονταν όρθιοι στην πλαγιά. Αργότερα τοποθετήθηκαν ξύλινα έδρανα, τα οποία όταν κατέρρευσαν (500-470 π.Χ.) οδήγησαν την Πολιτεία να διαμορφώσει τον χώρο των θεατών με λίθινα καθίσματα. Την ίδια εξελίξη γνώρισε και το σκηνικό οικοδόμημα, που από ξύλινο έγινε λίθινο. Υπολογίζεται ότι το θέατρο χωρούσε 14.000 με 17.000 θεατές. Λόγω της σπουδαιότητάς του και την νευραλγικής του θέσης γνώρισε πολλές επεμβάσεις τόσο στα ελληνιστικά αλλά κυρίως στα ρωμαϊκά χρόνια, όταν η ορχήστρα μετατράπηκε σε αρένα για μονομαχίες και θηριομαχίες, και τέλος σε δεξαμενή νερού για παραστάσεις υδρόμμου. Σήμερα το αρχαίο θέατρο του Διονύσου δεν χρησιμοποιείται για θεατρικές εκδηλώσεις γιατί οι απαραίτητες αναστηλωτικές εργασίες θα αλλοιώναν βαθιά τον ιστορικό χαρακτήρα του και θα προκαλούσαν σημαντικές καταστροφές.

Σήμερα το φεστιβάλ Αθηνών φιλοξενείται στο γεωπονικό Ωδείο του Ηρώδη του Αττικού, ένα κτίσμα του 2ου αι. μ.Χ. με χωρητικότητα 5.000-6.000 θεατών, που χτίστηκε από τον Ηρώδη τον Αττικό προς τιμήν της συζύγου του Ρηγιλλής. Το θέατρο στα χρόνια μας άρχισε να χρησιμοποιείται για εκδηλώσεις το 1950, και η ορχήστρα, που καλυπτόταν από ψηφιδωτό, επικαλύφθηκε με μαρμάρινες πλάκες.

Ανάμεσα στα σπουδαιότερα αρχαία θέατρα όλου του κόσμου συγκαταλέγεται ανεπιφύλακτα το ελληνικό θέατρο της Επιδαύρου που χτίστηκε τον 4ο π.Χ. αι., έχει 14.000 περίπου θέσεις και είναι μοναδικό για την ακουστική του, αφού επιτρέπει στον ήχο να φθάνει αναλλοίωτος έως και τις τελευταίες κερκίδες. Ως μνημείο είναι επίσης σημαντικό γιατί η σύλληψη και εκτέλεση του αρχιτεκτονικού σχεδίου συμπίπτουν απόλυτα, αλλά και γιατί έχει διατηρήσει ως ένα μεγάλο βαθμό την αρχική του μορφή και επιπλέον το σημερινό του κατάσταση είναι εξαιρετικά ικανοποιητική. Το Φεστιβάλ Επιδαύρου, που ξεκίνησε το 1954 και έχει φιλοξενήσει μερικά από τα «περά τέρατα» της Τέχνης, όπως την Κατίνα Παξινού, τη Μαρία Κάλλας, το «Θέατρο Τέχνης» του Καρόλου Κουν, τον Πέτερ Σταν, τον Αλεξί Μνωβί, τον Σπύρο Ευαγγελίτο κ.ά., εξακολουθεί κάθε χρονιά να συγκεντρώνει το ενδιαφέρον των θεατρόφιλων και των τουριστών, οι οποίοι γνωρίζουν μια ανεπανάληπτη εμπειρία καθισμένοι στον κήλον του και παρακολουθώντας σύγχρονες παραστάσεις δραματικών έργων που έχουν γραφτεί πριν από δύομιση χιλιάδες χρόνια.

Στην Πελοπόννησο βρίσκεται επίσης το αρχαίο θέατρο του Άργους, που φιλοξενεί εδώ και δύο χρόνια το νεότευκτο φεστιβάλ που εγκαίνιασε το Υπουργείο Τουρισμού σε συνεργασία με το Δήμο του Άργους.

Επίσης το μικρό αρχαίο θέατρο της Παλαιάς Επιδαύρου, που ανακαλύφθηκε τη δεκαετία του 1970 και έκτοτε δεν έχει ολοκληρωθεί η αποκάλυψή του, εγκαινιάστηκε φέτος με εκδηλώσεις μικρών μουσικών συνόλων και πάλι με τη μέριμνα και υπό την αιγίδα του Υπουργείου Τουρισμού.

Στην Πελοπόννησο βρίσκονται κι άλλα αρχαία θέατρα, όπως αυτό της Μεγαλοπολέως, τα οποία χρίζουν συντηρήσεως και προβολής.

Η Στερεά Ελλάδα κοσμείται από τους Δελφούς, τον «ομφαλό του κόσμου». Ο Άγγελος Σικελιανός προηγήθηκε στην αναβίωση του αρχαίου δράματος ήδη από την τρίτη δεκαετία του αιώνα μας στον ιερό χώρο των Δελφών και με τη βοήθεια της Εύας Σικελιανού παρουσίασε τον «Προμηθέα Δεσμώτη» του Αισχύλου. Το θέατρο που σώζεται είναι του τέταρτου αιώνα π.Χ. και έχει υποστεί σημαντικές ελληνιστικές και ρωμαϊκές επεμβάσεις. Το Κέντρο Δελφών διοργανώνει εκεί Διεθνή Θεατρική Συνάντηση.

Στη Θράκη διεξήχθη επί χρόνια το φεστιβάλ Φιλίππων και Θάσου. Παραστάσεις επίσης φιλοξενεί το αρχαίο θέατρο της Δωδώνης στην Ήπειρο, το οποίο αναστήλωθηκε το 1960.

Σημαντικά ως μνημεία, αναξιοποίητα όμως ακόμα πολιτιστικά και τουριστικά, είναι δεκάδες άλλα θέατρα σε όλη τη χώρα. Το αρχαίο θέατρο της Ερέτριας, με τη μοναδική υπόγεια πρόσβαση από τα παρασκηνία στην ορχήστρα, το θέατρο της Μαρώνειας, της Σαμοθράκης, της Δήλου κ.ά. περιμένουν υπομονετικά μέσα στους αιώνες την αναστήλωση και την αντίκλιση του αρχαίου λόγου στις κερκίδες τους. Η Πολιτεία και τα Υπουργεία Πολιτισμού και Τουρισμού θα αποδώσουν οπωσδήποτε το μέγιστο δυναμικό τους προς αυτή την κατεύθυνση.

Κωνσταντίνος Μπούρας
Φεραλόγος - Μηχανικός